

**АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ УСПІШНОГО ДОСВІДУ
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В ГАЛУЗІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ
НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

**URGENCY OF APPLICATION OF THE SUCCESSFUL EXPERIENCE
OF THE GREAT BRITAIN IN THE FIELD OF DISTANCE EDUCATION
BY HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE**

Малінко О.Г.,

orcid.org/0000-0002-3700-9493

старший викладач кафедри іноземних мов

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Василенко І.О.,

orcid.org/0000-0003-0170-5144

старший викладач кафедри іноземних мов

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

У статті розглянутий успішний досвід багаторічного функціонування дистанційного навчання у вищих навчальних закладах Великої Британії, оскільки саме ця країна є провідною серед інших економічно розвинених країн Європи, має високий рівень розвитку науки завдяки функціонуванню науково обґрунтованої, гнучкої та варіативної структури освітньої системи, в т.ч. широко розгалуженої дистанційної освіти. Отже врахування досвіду цієї країни цілком актуально для активного впровадження в освітній простір України.

У процесі дослідження вивчались чинники ефективності дистанційного навчання у ВНЗ Великої Британії, а саме організація дистанційного навчання на засадах сучасних освітніх парадигм. Зроблена спроба подати перспективну модель дистанційного навчання у вербальному викладі, з врахуванням таких індикаторів компетентності, як фахова освіта, фахові уміння та навички, соціально-культурні надбання, фахова активність, тощо. Проте, проблема розвитку та функціонування дистанційного навчання в цій країні не була предметом спеціальних педагогічних досліджень. Вивчення та аналіз літератури з окресленої теми дослідження свідчать, що її теоретичні та прикладні аспекти висвітлені недостатньо. За результатами вивчених джерел зроблено спробу розробити вербальну модель випускника системи дистанційного навчання іноземних мов у Великій Британії, в якій визначено індикатори та характерні ознаки компетентності студентів як передбачуваного кінцевого результату діяльності навчального закладу, що надає освітні послуги на відстані.

Виявлення і творче використання раціональних ідей досвіду Великої Британії у впровадженні системи дистанційного навчання сприятиме, на наш погляд, теоретичному та прикладному обґрунтуванню шляхів ефективного становлення дистанційної освіти в Україні.

Ключові слова: дистанційна освіта, інформаційні технології, дидактичний аспект навчання, навчальна програма, економічна ефективність.

The article observes the successful experience of long-term functioning of distance learning in higher education institutions of the United Kingdom, since this country takes the leading position among other economically developed countries in Europe, has a high level of scientific development due to the functioning of a scientifically based, flexible and variable structure of the educational system, including a widespread distance education. Therefore, taking into account the experience of this country is quite relevant for active implementation in the educational space of Ukraine.

In the course of investigation, the factors of the effectiveness of distance learning in the United Kingdom universities were studied, namely the organization of distance learning based on modern educational paradigms. An attempt was made to present a promising model of distance learning in a verbal presentation, taking into account such indicators of competence as professional education, professional skills, social and cultural heritage, professional activity, etc. However, the problem of the development and functioning of distance learning in this country has not been the subject of special pedagogical research. The study and analysis of the literature on this research topic indicate that its theoretical and applied aspects are not sufficiently covered. Based on the results of the studied sources, an attempt to develop a verbal model of a graduate of the distance learning system of foreign languages in the UK was made, which identifies indicators and characteristic features of students' competence as the expected final result of an educational institution activity providing educational services at a distance.

Identification and creative application of rational ideas of the UK experience in the implementation of the distance learning system will, in our opinion, contribute to the theoretical and applied substantiation of the effective development of distance education in Ukraine.

Key words: distance education, information technologies, didactic aspect of education, curriculum, economic efficiency.

Постановка проблеми. В останні десятиліття дистанційна освіта набула широкого розвитку в багатьох країнах світу: Великій Британії, Іспанії,

Німеччині, Норвегії, США, Канаді, Японії та ін. Про становлення, поширення та ефективність дистанційної форми навчання свідчить те, що

кожний рік відбуваються міжнародні конференції, які проводить Міжнародна рада з дистанційної освіти (ICDE, Осло). Організація ICDE існує з 1938 р. та офіційно визнана ЮНЕСКО головною недержавною організацією в галузі дистанційної освіти. Мета дистанційного навчання спрямована на забезпечення фахової освіти відповідно до визначених кваліфікаційних ступенів (спеціаліст, бакалавр, магістр) та створення умов для здобувачів щодо удосконалення, розширення, поповнення знань у межах чинних освітніх програм [1, 2]. За умов реалізації окреслених цілей, досягнення балансу між потребами здобувачів і вимогами до змісту та рівнів освіти дистанційне навчання стає ефективним.

Так, досвід і традиції Великої Британії можуть слугувати організаційними та науково-теоретичними засадами для активного впровадження дистанційного навчання в освітній простір України. В умовах, коли політика держави в галузі освіти, соціально-педагогічних умов функціонування системи освіти та освітніх парадигм зазнає докорінних змін, впровадження дистанційної освіти в Україні набуває особливої актуальності. Забезпечення ефективності дистанційного навчання є метою і водночас його кінцевим результатом, який залежить від низки чинників. Проте, в Україні нерідко систему дистанційної освіти фактично ідентифікують з системою заочної освіти, в якій, насправді, збільшений лише цикл самостійної роботи студентів за рахунок використання засобів телекомунікації і комп'ютерів. Як свідчать результати аналізу джерел інформації, основною причиною такого хибного тлумачення є відсутність необхідної та достатньої інформації, засобів її отримання щодо статусу дистанційної освіти в зарубіжних країнах, її організації, змісту, тривалості та результативності.

Результати аналізу соціально-економічних та соціологічних джерел, статистичних даних свідчать, що у Великій Британії, успішний досвід якої вивчається в Україні, з 70-х років ХХ століття розпочався новий етап розвитку дистанційного навчання, зумовлений впливом інформаційно-технологічної революції. Разом з тим проблема розвитку та функціонування дистанційного навчання в цій країні не була предметом спеціальних педагогічних досліджень. Вивчення та аналіз літератури з окресленої теми дослідження свідчать, що її теоретичні та прикладні аспекти висвітлені недостатньо. Зокрема, відсутні методичні розробки стосовно методів і форм організації навчальної діяльності в дистанційному середовищі учнів і студентів різних вікових груп

та з різними цілями навчання, оскільки більшою мірою досліджувалися засоби навчання та умови застосування сучасних інформаційних технологій. Виявлення і творче використання раціональних ідей досвіду Великої Британії у впровадженні системи дистанційного навчання сприятиме, на наш погляд, теоретичному та прикладному обґрунтуванню шляхів ефективного становлення дистанційної освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Велика Британія є провідною серед інших економічно розвинених країн Європи, має високий рівень організації виробництва, розвитку науки завдяки функціонуванню науково обґрунтованої, гнучкої та варіативної структури освітньої системи, в т.ч. широко розгалуженої дистанційної освіти, отже врахування досвіду цієї країни цілком актуально для сучасної системи освіти України.

У процесі дослідження з'ясовано чинники ефективності дистанційного навчання, зокрема, іноземних мов у вищих навчальних закладах Великої Британії. Позитивними серед них є організація дистанційного навчання на засадах сучасних освітніх парадигм, орієнтація на його кінцевий результат – модель ідеалу випускника. До провідних позитивних чинників також відносяться: висококваліфіковані кадри, інтеграція їхньої діяльності, яка забезпечує розробку якісних навчальних матеріалів, комп'ютерних технологій для реалізації здобувачам освіти. Нами зроблено спробу подати перспективну модель дистанційного навчання у вербальному викладі, з врахуванням індикаторів компетентності (фахова освіта, фахові уміння та навички, соціально-культурні надбання, громадянська позиція, фахова активність) та притаманних їм ознак.

Проте, негативним чинником, який знижує рівень ефективності дистанційного навчання та його рентабельність, є дострокове припинення студентами навчання. Серед них найбільшу питому вагу складають ті студенти, які вступають у вищий навчальний заклад без будь-якої освітньої кваліфікації (біля 50%), з середньою фаховою підготовкою (біля 45%), з наявністю сертифіката (біля 35%), диплома (біля 30%), рівня бакалавра (біля 25%), рівня магістра (біля 20%).

Зокрема, в працях М. Ю. Бухаркіної, А. Кейя, В. М. Кухаренка, Є. Машбиця, Р. Мейзона, С. Ніппера, Є. С. Полат, О. В. Рибалка, Н. Г. Сиротенка розглядається роль нових інформаційних технологій у дистанційному навчанні та дидактичні властивості комп'ютерних засобів. Окремі автори зосереджують увагу на термінології системи дистанційної освіти, інші на питаннях

її рентабельності (Дж. Вердуїн, А. Вудлі, Д. Гаррісон, Дж. С. Даніель, Дж. Зігерел, Г. Керслі, Д. Кіган, А. Кірквуд, Т. Кларк, М. Мур, Г. Рамбл, Ф. Сейба, Б. Холмберг). Окремі аспекти дистанційного навчання іноземних мов досліджували А. Діскінсон, Р. Оксфорд, С. Уайт, М. Уолес, Дж. Хігінс, Б. Холмберг.

Високий рівень знань, умінь і навичок студентів з іноземних мов у системі дистанційної освіти забезпечується, перш за все, висококваліфікованими спеціалістами – викладачами іноземних мов, методистами, програмістами, дизайнерами, художниками, редакторами, які враховують психологічні особливості іншомовного спілкування на відстані. При цьому важливу роль відіграє інтегрованість їх діяльності та сформованість оптимального інформаційно-освітнього середовища, яке забезпечує можливості реалізації освітнього потенціалу навчального процесу та особистісного ресурсу кожного студента. Це відбувається завдяки відповідності вимогам ергономіки, естетики, психології сприймання; особливостям змістової, предметної галузі; використанню педагогічних технологій, а також оволодінню культурою комунікації в мережі учасниками навчального процесу. За цих умов створюється чітка система взаємодії учасників навчального процесу та управління ним.

Про це свідчать наукові праці таких учених як Д. Даніель, Д. Кіган, В. М. Кухаренко, Реджінальд Ф. Мелтон, М. Мур, В. В. Олійник, Б. Холмберг та ін., в яких висвітлюються теоретичні засади, зміст дистанційної освіти, основні завдання, обґрунтовується їх актуальність.

Постановка завдання. Актуалізувати питання щодо визначення пріоритетних дидактичних та психологічних аспектів навчання в системі дистанційної освіти; узгодження термінології, що призводить до неоднозначного розуміння окремих термінів і запровадження наукового сленгу, за яким часто приховується відсутність змісту і науковості навчального матеріалу; уточнення понять «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання»; з'ясування умов, за яких забезпечується ефективність функціонування дистанційної освіти та контроль знань здобувачів.

Виклад основного матеріалу. В результаті дослідження проблеми нами з'ясовано, що ефективність навчання, зокрема, іноземних мов на відстані залежить від таких складових: а) оптимальної взаємодії тьютора та студента завдяки використанню сучасних технологічних засобів (комп'ютера, електронної пошти, служби інтерактивних бесід) та традиційних засобів (телефону,

очних консультацій, літніх шкіл); дотримання певних правил спілкування в дистанційному навчанні, а саме: врахування компонентів мовленнєвої ситуації (особистості тьютора та студентів, цілей навчання, тощо), врахування статусу учасників мовленнєвої ситуації, врахування комунікативних завдань мовленнєвої ситуації, вибору оптимальних форм взаємодії тьютора і студентів між собою; б) використання інтерактивних технологій (взаємодія у навчанні, застосування методу проектів); в) якості дидактичних матеріалів, способів і засобів забезпечення ними студентів (ретельне та детальне планування діяльності студентів, організація, чітка постановка завдань і цілей навчання з урахуванням якості виконання попередніх завдань); г) систематичного зворотного зв'язку [3, с. 185-194]. Отже якість дистанційного навчання іноземних мов значною мірою залежить від його ефективної організації, змісту методичного супроводу, а також від майстерності спеціалістів, які забезпечують цей процес; чіткого планування роботи студентів, їх поінформованості щодо вимог, умов, термінів навчання; забезпечення календарним планом навчального процесу.

У процесі дослідження проблеми визначено характеристики компонентів системи дистанційного навчання іноземних мов у Великій Британії, за якими можна оцінювати його ефективність:

– ретельність і продуманість навчальних програм і планів (курси дистанційного навчання іноземних мов передбачають більш детальне планування діяльності студентів, її організацію, чітку постановку завдань і цілей навчання, оперативне забезпечення необхідними навчальними матеріалами відповідно до процесу виконання попередніх завдань);

– інтерактивність навчання (ключове поняття освітніх програм) забезпечується розробкою курсів з іноземних мов з максимально можливим потенціалом взаємодії студентів і тьюторів, зворотного зв'язку між ними, організації групового навчання (особливість предмета полягає у необхідності постійного спілкування);

– забезпечення високоефективного зворотного зв'язку для того, щоб студенти були впевнені у правильності свого просування у навчальному процесі; зворотній зв'язок має бути поопераційним, оперативним (на етапі формування навичок) та відкладеним (у вигляді оцінки та коментарів тьютора з приводу виконаних завдань);

– мотивація учіння – важливий чинник ефективності дистанційного навчання іноземних мов, яка більшою мірою досягається за рахунок міжкультурного компонента, а також використання

можливостей спілкування з носіями мови, тобто створення природного мовного середовища;

– структурування змісту навчального матеріалу (курси дистанційного навчання іноземних мов у Великій Британії є модульними, що дозволяє студентам чітко усвідомлювати своє просування від одного модуля до іншого, обирати будь-який модуль відповідно до власних інтересів або за бажанням викладача, залежно від рівня підготовленості), хоча, на думку фахівців, об'ємні модулі (із значною кількістю нового матеріалу) помітно знижують мотивацію навчання;

– звуковий та ілюстративний супровід, як зазначають практики, має виключно важливе значення для курсів іноземної мови та може бути реалізований на основі мережевих технологій.

Поняття «ефективність функціонування системи» складне та містке, оскільки як на систему, так і на діяльність колективу чи конкретної людини впливає багато чинників, які мають свої особливості, характерні ознаки, параметри виміру та оцінки. При цьому важливим є врахування більш вузького її аспекту – економічної ефективності. Економічна ефективність освіти, за висновками С. Костяняна, має два аспекти: внутрішній та зовнішній. Під внутрішнім аспектом розуміють такі економічні проблеми, які відображають економічність функціонування самої системи освіти з точки зору раціонального використання коштів. Зовнішніми показниками ефективності освіти є витрати на навчання однієї людини в навчальних закладах; зміст і науковий рівень освіти; якість професійної підготовки працівників і спеціалістів; професійна структура підготовки кадрів [4].

Важливу роль у забезпеченні ефективності дистанційного навчання іноземних мов у Великій Британії відіграють соціально-економічні чинники, зокрема: високий економічний потенціал Великої Британії; курс політики країни в галузі дистанційного навчання іноземних мов, спрямований на широке забезпечення планових можливостей задоволення фахових потреб студентів; рентабельність дистанційного навчання (воно є економічно дешевшим для студентів та провайдерів); забезпечення оптимальних психолого-педагогічних умов функціонування дистанційного навчання (наявність педагогічних кадрів, науково-методичного забезпечення та матеріально-технічної бази); результативність дистанційного навчання: а) у загально-педагогічному плані – зміна професії та набуття нової, прогнозування можливостей самореалізації відповідно до набутої нової професії, удосконалення фаху,

оволодіння практичними навичками та вміннями; б) набуття певного ступеня освіти (спеціаліст, бакалавр, магістр).

У теорії та практиці існують різні критерії визначення ефективності дистанційного навчання іноземних мов [5, с. 287-315]. Найбільш поширеними з них є: соціально-моральний критерій, який полягає у забезпеченні доступу до навчання великої кількості охоплених ним студентів; рентабельність та рівень завершення навчання. Підтвердженням цих висновків є статистичні дані по Великій Британії, які свідчать, що в останні роки спостерігається тенденція зростання популярності вивчення іноземних мов дистанційно. Серед 55 тис. дистанційних курсів із 130 країн, запропонованих через комп'ютерні мережі, більше 1300 пропонують вивчення іноземних мов. Отже, з огляду на ці показники можемо стверджувати, що дистанційне навчання іноземних мов у Великій Британії є досить ефективним.

Аналіз джерел інформації свідчить, що дистанційна форма навчання іноземних мов також є рентабельною. Так, у Відкритому Університеті витрати на студента, який вивчає іноземні мови дистанційно, за весь термін навчання складають половину витрат на студента університету традиційної форми навчання. Отже, витрати на нього за рік складають 1/3 від витрат на студента очної форми навчання. Проте, досвід функціонування навчальних закладів Великої Британії свідчить, що дистанційне навчання є рентабельним за умов наявності достатньої кількості студентів [6, с. 21-30].

Не дивлячись на те, що дистанційне навчання іноземних мов у Великій Британії є прогресивним, зручним, гнучким, досить поширеним, не можна стверджувати, що ефективність його є цілком високою. У зв'язку з цим розглянемо наступний критерій – рівень завершення та припинення навчання студентами. Дані нашого дослідження дозволили встановити рівні підготовки фахівців іноземних мов у системі дистанційної освіти Відкритого Університету Великої Британії. Кількість студентів, що отримали ступінь бакалавра чи магістра, приблизно дорівнює 54% від зареєстрованих студентів, а 46% здобувачів знань не набувають базової вищої освіти, тобто ступеня бакалавра чи магістра. Разом з тим, на думку фахівців, це високий рівень відповідно до стандартів відкритих університетів [7, с. 234-269]. Дані порівняльного аналізу ефективності підготовки фахівців іноземних мов традиційним шляхом та дистанційно свідчать про незначну різницю (на користь традиційної форми навчання).

Однак, як зазначають фахівці (Б. Холмберг, Р. Ф. Мелтон, О. Сімпсон, С. Уайт), дистанційне навчання іноземних мов, зазвичай, асоціюється з високим рівнем припинення навчання студентами (порівняно з традиційними навчальними закладами), хоча певна кількість студентів припиняють навчання і в очній формі навчання. Нині немає чітких даних і досліджень, які вказували б на існування можливої мінімальної кількості студентів, що припиняють навчання. Разом з тим існує думка, що припинення студентами дистанційного навчання є багато причинним феноменом. Серед головних причин слід назвати: ізоляваність студентів, тобто віддаленість їх від тьютора та навчального закладу; брак певних умінь і навичок самостійної роботи, особистісних якостей студента, необхідних для вивчення іноземних мов дистанційно (цілеспрямованості, наполегливості, інтересу, креативності мислення, тощо); брак часу для навчання.

Дослідники припускають, що саме ізоляваність є найбільш вагомою причиною припинення навчання. [8] Саме тому в навчальних закладах Великої Британії постійно працюють над удосконаленням запропонованих студентам форм допомоги та підтримки у навчанні. Проте, на думку фахівців Ю. Баумана, М. Шеллі [9, с. 61-74], не кожний студент може вивчати іноземні мови дистанційно. Адже для цього він повинен мати здібності до вивчення іноземних мов; бути грамотним, вмотивованим, готовим звернутися за допомогою до тьютора, впевненим у позитивних результатах навчання. За таких умов студент буде успішно навчатися.

За даними моніторингу діяльності вищих навчальних закладів дистанційної освіти у Великій Британії брак часу є основною проблемою для студентів цієї форми навчання. Про це свідчать такі дані: 40% респондентів посилаються на цей висновок; 60% студентів, які не закінчили курс навчання, зазначили, що саме брак часу став основною причиною його припинення. [1,2] Серед чинників незавершеного студентами дистанційного навчання вагоме місце посідає наявність попереднього освітнього рівня. Дослідження Відкритого Університету Великої Британії вказують на взаємозв'язок між припиненням навчання та наявністю освіти [8]. Так, навчання достроково припиняють 50% студентів без будь-якої освітньої кваліфікації; 45% студентів з середньою фаховою освітою; 40% студентів, які мають сертифікати; 35% студентів, які мають дипломи; 30% студентів, які мають ступінь бакалавра; 25% студентів, які мають ступінь магістра.

Саме кількість студентів з попередньо набутою освітою, які не завершують дистанційне навчання іноземних мов, відчутно менша (складає 20%) від кількості студентів, які не мають попереднього кваліфікаційного рівня.

Очевидно, це вказує на те, що існує мінімальний рівень припинення навчання: це ті студенти, які не закінчили б його за будь-яких умов та причин, які не можна усунути та проконтролювати. Опитування студентів щодо припинення навчання свідчить, що причини певною мірою відрізняються залежно від навчального закладу. Разом з тим спільними серед них є такі: брак часу на навчання; зміни в сімейних обставинах чи на роботі; хвороба; матеріальні проблеми; недоцільний вибір курсу; недостатня допомога та підтримка навчального закладу. На думку спеціалістів під «браком часу» часто криються справжні причини дострокового припинення навчання, а саме – розумові труднощі щодо опанування навчального курсу, недостатні вміння та навички самостійної роботи, невідповідна освітня підготовка. Отже, аналізуючи вказані вище причини, можна констатувати, що студенти припиняють навчання більше з власних причин, а не з вини навчального закладу. Як вказує В. Макгівні [10], існує хронічна відсутність надійних даних щодо ступеня, природи, характеру та суті припинення дистанційного навчання студентами. Проте, студенти, зазвичай, відмовляються погоджуватися з цим і мотивують таку поведінку відсутністю належної допомоги з боку навчального закладу. У той самий час тьютори вказують на те, що студенти не завжди користуються запропонованою їм допомогою та не прислуховуються до їхніх порад.

Наступні статистичні дані ілюструють причини, періоди та питому вагу припинення навчання студентами, які вивчають іноземні мови дистанційно: припиняють навчання на початку курсу протягом місяця – 6%; припиняють навчання з причин невиконання завдань першого етапу навчання – 28%; припиняють навчання в середині курсу – 13%; припиняють навчання з причин неуспішності – 1%; закінчують курс навчання – 41%. Переважна більшість з них достроково закінчують навчання на початку чи в середині курсу. Очевидно, що це найважчий період у системі дистанційного навчання.

Стан «відсіву» студентів дистанційного навчання у ВНЗ Великої Британії постійно вивчається та аналізується з тим, щоб утримати студентів. Це залежить від раціональності структури курсу, його змісту та освітньої політики навчального закладу. Адже часто цілі студентів не співпадають з цілями навчального закладу.

У процесі дослідження результатів вивчених джерел зроблено спробу розробити вербальну модель випускника системи дистанційного навчання іноземних мов у Великій Британії, в якій визначено індикатори та характерні ознаки компетентності студентів як передбачуваного кінцевого результату діяльності навчального закладу, що надає освітні послуги дистанційно.

Модель випускника вищого навчального закладу (спеціальність «Іноземні мови»)

Індикатори компетентності	Характерні ознаки професійної компетентності:
Фахова освіта	– теоретичні знання в галузі іноземних мов; – розвиток креативних задатків особистості – здатності до творчості, практичного використання набутих знань, формування умінь і навичок; – володіння комп'ютерною технікою та комп'ютерними технологіями як засобом вивчення іноземних мов; – озброєність інноваційними фаховими компетенціями в галузі іноземних мов; – сформованість здатності до самоосвіти упродовж життя, уміння працювати з різноманітними джерелами інформації.
Фахові вміння та навички	– практичне володіння мовленнєвою компетентністю в галузі іноземних мов; – вміння самостійно приймати рішення, вибирати з альтернативних оптимальний варіант трансформації фахової компетентності; – сформованість соціально-фахової мотивації досягнення позитивних результатів у практичній діяльності; – аналітичні вміння та навички критичного оцінювання результатів власної фахової підготовленості з іноземних мов до практичної діяльності; – уміння і навички самоорганізації практичної фахової діяльності.
Соціально-культурні надбання	– володіння навичками психологічної, соціальної та професійної адаптації; – підвищення рівня соціально-професійного статусу; – оволодіння демократичним стилем спілкування в трудовому колективі, орієнтація на соціально-професійне взаєморозуміння; – здатність до прояву наполегливості, вміння долати труднощі у професійній сфері, відстоювати власну точку зору; – володіння культурою іноземних мов.
Громадянська позиція та фахова активність	– наявність гуманістичної орієнтації в системі особистісних цінностей; – толерантність у спілкуванні з колегами та підлеглими; – самоповага, почуття власної гідності, здатність до самодисципліни; – бачення можливостей реалізації та самореалізації набутого фаху з іноземних мов у системі дистанційної освіти; – задоволення життєвих, моральних, фінансово-економічних потреб.

Вивчення чинників ефективності дистанційного навчання дозволяє зробити висновок про те, що провідним із них є його організація на засадах сучасних освітніх парадигм, орієнтації на модель ідеалу – випускника закладу дистанційної освіти. Модель випускника дистанційного навчання іноземних мов включає наступні індикатори: фахова освіта, фахові вміння та навички, соціально-культурні надбання, громадянська позиція та фахова активність, відповідні соціальному замовленню та задоволенню особистих потреб фахівця. Окрім цього в якості провідних чинників виступають: висококваліфіковані кадри (викладачі іноземних мов, методисти, програмісти, дизайнери, художники, редактори); інтеграція їх діяльності, яка забезпечує розробку якісних навчальних матеріалів, комп'ютерних технологій для реалізації споживачам освіти.

Важливу групу чинників ефективності дистанційного навчання становлять складові бінарної системи взаємодії «тьютор-студент»: раціональне використання дидактичних матеріалів, інтерактивних технологій навчання, способів і засобів своєчасного забезпечення студентів навчальною інформацією, наявність своєчасного зворотного зв'язку та інтерактивності навчання, мотивації учіння, звукового та ілюстративного супроводу.

Групу соціально-економічних чинників ефективності дистанційного навчання складають: високий економічний потенціал Великої Британії; курс уряду країни на розширення галузі дистанційного навчання іноземних мов; комплексна система фінансування галузі (державне, приватне, гранти, тощо); якісне науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення навчального процесу, відповідне сучасному рівню технічного прогресу.

Висновки. Порівняльний аналіз досвіду функціонування та стану розвитку дистанційного навчання іноземних мов у Великій Британії та Україні дозволяє зробити висновки про можливість та соціально-педагогічну доцільність його розширення та удосконалення в Україні за таких умов:

– створення нормативно-правового поля щодо формування системи дистанційної освіти в Україні, яке б сприяло прискоренню її тотального впровадження, раціональної організації, чіткого визначення ієрархії управління нею, розподілу повноважень і обов'язків між її учасниками, встановлення межі відповідальності;

– розроблення державної програми подальшого розвитку системи дистанційного навчання іноземних мов, нормативного обґрунтування її виконавців, термінів та процедури реалізації;

– створення центрів дистанційної освіти на базі існуючих в країні інститутів післядипломної освіти подвійного підпорядкування:
а) Міністерству освіти і науки України, на яке покладається визначення стратегічної мети і завдань дистанційної освіти, її змісту (навчальні

програми) та стандартів; б) обласним інститутам підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;

– виявлення та оцінювання реальної ситуації на регіональному та місцевому рівнях щодо потреб населення у дистанційному навчанні, в т.ч. іноземних мов, прогнозування його розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Melton R. Planning and developing open and distance approach. London : Routledge, 2002. 223 p.
2. White C. Language Learning in Distance Education. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 258 p.
3. Robinson B. Assuring quality in open and distance learning. In F. Lockwood (ed.) Materials Production in Open and Distance Learning. London : Paul Chapman Publishing, 1994. P. 185-194.
4. Жамин В.А. и др. Экономика народного образования: учебник для студ. пед. ин-тов. Москва : Просвещение, 1986. 336 с.
5. Prescott W., Robinson B. Teacher education at the Open University. In Perraton H. (ed.), 1993. P. 287-315.
6. Rumble G. A Basic Framework for Analysing Revenue Costs. In Greville Rumble, The Costs and Economics of Open and Distance Learning. London : Kogan Page, 1997. P. 21-30.
7. Peters O. Some observations on dropping out in distance education // Distance Education. 1992. Vol.13, №2. P. 234-269.
8. Simpson O. Supporting Students in Online, Open and Distance Learning. Second Edition. London : Kogan Page, 2002. 226 p.
9. Baumann U., Shelley M. The experience of learning German at a distance // Open Learning. 2003. Vol.18, №1. P. 61-74.
10. McGivney V. Staying or Leaving the Course, National Institute of Adult Continuing Education (NIACE). Leicester, 1996.